

Андрій Камбур

канд. соц. наук, доцент кафедри педагогіки

та соціальної роботи

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича

м. Чернівці, Україна

РОЛЬ ЗВО В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ ДЕМОБІЛІЗОВАНИХ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

Статистика останніх років доводить, що кількість екстремальних подій, включаючи техногенні катастрофи та війни, неухильно зростає. Наслідком цього є збільшення кількості індивідів та груп людей, які отримали травматичний життєвий досвід і змушені заново пристосовуватися до середовища, що змінилося, заново конструюючи свій соціальний і особистісний простір.

У найскладнішому становищі опиняються ветерани бойових дій, яким належить заново повертатися до мирного життя, де домінують зовсім інші соціальні цінності, а факт смерті виявляється десь на периферії свідомості і особливо не береться до уваги.

Перед суспільством, яке зустрічає своїх громадян з війни, гостро постають дуже важливі та невідкладні завдання. Вирішення цих завдань безпосередньо пов'язані з проблемою соціальної та професійної адаптації демобілізованих військовослужбовців – учасників бойових дій.

Слід зазначити, що на сьогодні важко знайти наукові дослідження, які б стосувалися існуючого механізму соціальної та професійної адаптації ветеранів бойових дій, і майже повністю відсутні дослідження ефективності зазначеного механізму.

Нашою метою є висвітлити роль ЗВО в процесі соціальної та професійної адаптації демобілізованих учасників бойових дій.

Професійна адаптація – це «заходи, спрямовані на відновлення та вдосконалення професійних навичок і умінь шляхом професійного навчання, надання інформаційних, консультаційних та профорієнтаційних послуг із зазначених питань, підвищення їх конкурентоспроможності на ринку праці» [1].

Згідно з затвердженими «порядком та умовами забезпечення соціальної та професійної адаптації осіб, які звільняються або звільнені з військової служби ([постанова КМУ від 21 червня 2017 року № 432](#)) вони можуть скористатися послугами із соціальної та професійної адаптації» [2].

Окрім того, «на період дії воєнного стану та протягом трьох місяців після його припинення або скасування дія цього Порядку та умов поширюється на військовослужбовців (резервісти, військовозобов'язані, добровольці Сил територіальної оборони) Збройних сил, Національної гвардії, СБУ, Служби зовнішньої розвідки, Держприкордонслужби, інших утворених відповідно до законів військових формувань, які брали безпосередню участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, та членів їх сімей» [1].

Незалежно від поточного стану економіки держави, на ринку праці завжди існує потреба у кадрах з високим рівнем освіти та досвідом роботи. Частину цих потреб можна задовольнити шляхом професійної адаптації демобілізованих військовослужбовців. Найважливішим етапом адаптації, а подекуди і ресоціалізації, є професійна перепідготовка, що здійснюється з урахуванням потреб ринку праці та вимог роботодавців до кваліфікації та компетенцій фахівців. Найбільший потенціал у цій сфері мають заклади вищої освіти.

Логічно припустити, що ЗВО мають більшу компетенцію з підготовки цивільних фахівців, оскільки ними проводиться постійний моніторинг працевлаштування випускників, ситуації на державному та місцевому ринку праці та вимог роботодавців до знань та навичок працівників.

Слід зазначити, що сучасна соціально-економічна політика держави має бути спрямована на розвиток характерних для економіки певних територій

галузей, тому на сьогоднішній день визначальну роль в інноваційній інфраструктурі держави повинні займати провідні ЗВО.

Загалом, суспільство має зосередити увагу на захисті власних інтересів. Вони полягають у вирішенні наступних завдань: по-перше, повернути суспільству повноцінних у психологічному та моральному відношенні громадян, захистити суспільство від розгулу агресії та неконтрольованої спонтанної войовничості; по-друге, уберегти учасників бойових дій, по суті, людей із «оголеною», незахищеною психікою, від неадекватних реалій мирного життя; по-третє, зберегти віру захисників нашої державності у здатність держави піклуватися про них та їхні родини.

Слід зазначити, що участь у військових операціях не тільки негативно, а й позитивно впливає на їхніх учасників. У деяких з них ніби відкривається нове, більш яскраве і точне бачення і почуття світу, оригінальна система цінностей і спостережень, що становить своєрідну життєву мудрість, особлива чутливість до нещирості, брехні, фальші в людських відносинах. З молодих людей, які не мають життєвого досвіду, формуються духовно міцні, загартовані, цілісні особистості.

Сьогодні, деякими дослідниками виокремлюються і позитивні зміни, які можуть відбуватися з учасниками бойових дій: по-перше, це нові навички, новий досвід, професіоналізм; по-друге, це особистісне зростання і самореалізація людини, що виявляються у підвищенні самоповаги, відчутті власної цінності, впевненості у своїх силах, у вмінні володіти собою; по-третє, це зміцнення фізичного здоров'я та сили; по-четверте, це підвищення соціального статусу, що виражається у більш поважному ставленні до учасників бойових дій з боку суспільства у визнанні їхніх заслуг.

Збільшення ролі закладів вищої освіти у системі соціальної та професійної адаптації демобілізованих військовослужбовців дозволить державі покращити якість реалізації соціальних гарантій зазначеній категорії осіб, з одного боку, а з іншого – колаборації між чотирма інституційними секторами (освіта, бізнес, влада, громадський сектор) дозволять сформувати місцеві освітні продукти для

демобілізованих військовослужбовців на ринку праці та залучити на місцеві ринки праці висококваліфікованих працездатних фахівців з урахуванням територіальної специфіки та реального стану справ.

Одним із шляхів збільшення ролі закладів вищої освіти у системі професійної адаптації демобілізованих військовослужбовців на державному ринку праці ще до завершення військових дій має стати розробка комплексу заходів щодо сприяння працевлаштуванню громадян, які повернулися до цивільного життя, що передбачає взаємодію органів служби зайнятості населення суб'єктів країни, ЗВО та кадрових апаратів військових частин.

Література

1. Соціальна та професійна адаптація. URL: <https://dszn.smr.gov.ua/uchasnikam-ato-oos/sotsialna-ta-profesijna-adaptatsiya/>
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.06.2017 № 432. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/432-2017-%D0%BF#Text>
3. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22.10.93 р. №3552-ХІІ. Дата оновлення: 15.04.2023, підстава – 2983-ІХ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>